

ПОЖОДЖУК ДМИТРО

письменник, журналіст, громадсько-політичний діяч, етнолог, фольклорист, заслужений майстер народної творчості України

POZHODZHUK DMYTRO

a writer, a journalist, public-political figure, ethnologist, specialist in folklore, Honored Master of Folk Art of Ukraine

Бібліографічний опис:

Пожоджук, Д. (2010) А в золотих руках мистецтво – річ нетлінна. *Народна творчість та етнологія*, 2 (384), 106–111.

Pozhodzhuk, D. (2020) Art is an Imperishable Thing in Clever Fingers. *Folk Art and Ethnology*, 2 (384), 106–111.

А В ЗОЛОТИХ РУКАХ МИСТЕЦТВО – РІЧ НЕТЛІННА

Посніжило в Україні, потріскує скипень. Дмитрові на згадку приходять спогаданки з його юності.

«Будучи студентом першого курсу університету, я тільки починав займатись дереворізьбленням всерйоз, – пригадує парубок. – І вже мав плани на паркову скульптуру, однак грошей на колоду я витратити не збирався. От і вирішив, грішним ділом, роздобути кругляка з лісу. Усім відомо, що найкращий час для заготівлі деревини – лютий місяць, той час, коли сокообіг найповільніший і тому вологи в деревині менше, ніж зазвичай. Отож, дочекавшись найлютіших морозів, я став на лижі, взяв фотоапарат і побрів глибоким снігом за край міста Ромни, де росте вільха на болотах. Це була мандрівка-розвідка, аби оцінити відстань, розмір дерев і визначитись з конкретним деревом. Довго шукати не довелося, я віднайшов високу струнку вільху, метрів дев'ять заввишки і п'ятдесят сантиметрів у кільці, сфотографував її, аби пізніше детальніше роздивитись, і помандрував додому. Рубати в лісі дерево – справа нечесна, і я вважав чи варто, однак наступного дня, як повечоріло, я таки пішов до лісу, озброївшись ножівкою, сокирою і мотузкою. Пішов знову на лижах на болото».

І почалися тоді всякі пригоди, які могли вартувати Дмитрові навіть життя. Хлопець, діставшись до потрібного місця, легко знайшов визначене дерево і став обдумувати, як краще його зрізати, так, аби з першого разу. Теоретично він знав, як звальювати дерево, але практичного досвіду не мав. Вирізвавши шматок дерева у дві третіх з одного боку, Дмитро підрізав з другого боку. І сталася халепа – дерево не впало, а зірвавшись з пенька, зачепилося кроною за сусіднє і застигло, ледь похилившись. Як повалити вільху на землю, стало для парубка загадкою. Походивши довкола і почухавши потилицю, він спробував потягнути дерево мотуз-

кою, але безуспішно. Єдиним варіантом вирішення проблеми було лізти на сусіднє дерево і обпилювати гілки, які перешкоджають дереву впасти. Висота була не надто велика – десь метрів 7–8, тож виглядало не так лячно. Дмитро зняв рукавиці, взяв мотузку, ножівку і поліз. Мороз – градусів двадцять.

У хлопця була довга господарська мотузка з двома петлями на кінцях. Діставшись верхівки, він примотав себе нею до дерева про всяк випадок. Але кінці мотузки не зав'язував, а просто, не дивлячись, закинув за спину і почав обрізати гілки, які тримали спиляне дерево. Руки від морозу розчервонілися, сил меншало і залишалася лише одна гілка, щоб дерево повалилося на землю.

«Але, зрізавши її, я відчув, як різко мене щось чи то штовхнуло, чи потягло і притисло до стовбура з нечуваною силою так, що аж ножівку випустив з рук від несподіванки і болю, – мовить Дмитро. – «Виявилось, що один з кінців моєї мотузки попав петлею на сук того дерева, котре мало впасти, і воно вже не трималося за гілки, а висіло на моїй мотузці, затягнувши її всією масою близько пів тони і я опинився в лещатах, які стискалися з кожним моїм видихом. Серце заколотилося, я перелякався не на жарт, адже не мав при собі телефону, а місце було геть безлюдним. До того ж, ніхто вдома не знав, куди саме я пішов. Близько десяти секунд я був у якомусь ступорі з переляку. Напружуючи всі м'язи живота, я намагався коротко і часто дихати, не даючи мотузці мене стискати. Купа думок швидко роїлася в голові, але основна – не треба було таки йти на нечесну справу. От і маєш тепер!».

Українські хлопчачки полюбляють гратися з ножиками. Дмитро не виняток. Ідучи на риболовлю чи в ліс з будь-якого приводу, – він завжди мав при собі невеликий ремесляний ніж типу фінка. Був такий ніж у Дмитра і на цей раз. На затримці дихання хлопець з великою потугою потягнувся в кишеню за ним. Пальці й застрягли до того часу вже втратили звичну гнучкість і від морозу німіли. Заледве діставши ніж, юнак міцно вчепився в нього і всією силою, стискаючи горіхове руків'я, одним рухом обрізав мотузку і дерево глухо повалилось. Парубок швидко зліз. Першою думкою було хутчіш помчати додому, аби зігрітись і все забути. Але на землі лежало вже спиляне дерево і треба було з ним щось робити. Відійшовши від переляку, хлопець перерізував ножівкою вільху на три однакові за довжиною шматки. Руки вже сильно замерзли і майже не слухались, але впертість брала своє. І ліс віддавав страхом. Потемніло. На старих деревах пугикали сови, верещали сичі. Мороз пощипував розчервонілі щоки юнака. І він вирушив додому.

Аби привезти колоди з лісу, Дмитро зробив сани, взявши за основу старі лижі. І знову попростував у ліс, але вже прихопив з собою товариша, позаяк, щоб погрузити колоду і тягнути її на санях, – потрібна була підмога. У тих місцях зазвичай чергують лісники, то ж хлопці подалися до лісу як почало вечоріти. Попрямували іншою дорогою і в обхід. Неподалік знаходилися дачі міщан, які нещодавно пограбували. Дачі тепер охоронялись і можна було натрапити на охоронця або на лісника. Товариші успішно подолали небезпечну ділянку і молодцям залишалось тільки перейти багнище, коли, нібито з-під землі, метрів з десяти, перед ними з густого болотяного очерету виринула постать у камуфляжі, з ліхтариком і гвинтівкою на плечі.

«По що ідем?», – гаркнув охоронець. Знову поринув у спогади Дмитро. «Ми не бачили його лиця, бо він засліпив нас ліхтарем. Ми мовчали секунду і, не довго думаючи, я коротко відрізав: “Та вже ні по що”, – і ми, розвернувшись, пішли мовчки назад тією ж дорогою, якою і прийшли. Чолов'яга більше нічого не говорив, а тільки щось пробубонів у рацію і спостерігав за нами, як ми віддаляємося. Колоди відтіль я так і не забрав, а для скульптури придбав деревину в лісгоспі. Історію цю зараз можу згадувати навіть місцями зі сміхом, але тоді мені було далеко не до сміху».

Можливо занадто довгим виявився спогад Дмитра, але, гадаю, він неодмінно вплинув на його подальше життя і творчість.

А зійшла зоря Дмитра Пазенка над українським небосхилом 9 травня 1992 року в Севастополі. Та недовго він милувався чорноморськими узбережжями, білосніжними чайками та морськими хвилями. Незабаром сім'я переїхала в місто Ромни на Сумщину, де пройшло його дитинство та юність.

У 2009 році Дмитро благополучно закінчив школу і вступив до Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка на факультет технологічної та професійної освіти. У 2014 році отримав диплом. З Глухова юнак повернувся в Ромни, де почав працювати вчителем трудового навчання і креслення міської школи. Молодий спеціаліст заявив про себе наполегливістю, доброзичливістю, старанністю і не тільки викладав, а і був класним керівником та організатором гуртка «Дерев'яна іграшка». На роботі залишався до «останньої дитини». Багато хлопчаків, прийшовши додому з уроків, поверталися знову до школи в майстерню, аби там помудрувати зі своїм наставником над шматком дерева і зробити з нього мистецький витвір чи виріб домашнього вжитку. Дмитро повертався зі школи зазвичай пізно ввечері. Та у зв'язку зі скороченням бюджету, у 2016 році школу закрили і парубок перебрався до Києва, де працював токарем по дереву на меблевому виробництві. У 2019 році знову поринув у шкільні будні вчителем трудового навчання школи № 282 міста Києва.

Розповімо читачеві про унікальну творчість Дмитра Пазенка, про те, чому взявся саме за дереворізьблення. Хоча він походить з козацького роду, змалку грався з ровесниками в індіанців і пробував створювати для ігор усіляку дерев'яну зброю: списи, сокири, палиці, луки зі стрілами, будував вігвам. А вперше з різьбою по дереву Дмитро познайомився у школі на уроках трудового навчання, які проводив умілий наставник Михайло Чубенко. Він виготовляв з дітлахами простенькі речі – кухонні та декоративні дощечки, оздоблюючи їх геометричною різьбою. Для цього малому Дмитрикові тато Юрій зробив різець з хірургічного скальпелю і він вправно навчився володіти ним, вирізьблюючи геометричні орнаменти на білій липовій дощечці. Незабаром, уже в університеті, на заняттях з курсу «Народні ремесла», Дмитро Пазенко зацікавився із заслуженим майстром народної творчості України, членом Національної спілки майстрів народного мистецтва України (далі – Спілка майстрів) – Ігорем Білевичем, який став для юнака не лише добрим викладачем, а й щирим товаришем і порадиником. Також Дмитро навчався в метра приватно, адже Ігор Білевич – блискучий носій Сіверської школи різьблення. Ця школа є осередком майстрів традиційної орнаментальної композиції у геометричному різьбленні. У цій традиції знання, вміння, навички, канони передаються від майстра до учня усно, немає стрибків у навчанні, і кожен наступний етап підкріплюється потужною практикою.

Активному творчому росту майстрів Сіверської школи різьблення та їхніх учнів сприяє Спілка майстрів, яка влаштовує виставки, фестивалі, симпозиуми, де є можливість показати свої роботи, позмагатись одне з одним, а художня рада спілки надає конструктивну критику, вказуючи на помилки, що слід уникати.

Завдяки рекомендаціям Ігоря Білевича, Дмитро, починаючи з 2013 року, бере участь в обласних і всеукраїнських виставках. «Виставкова діяльність спонукає мене рости у своїй майстерності. Демонструючи власні роботи, я відчуваю велику відповідальність, і саме тому з винятковою увагою підходжу до створення кожного свого нового мистецького твору на кращих народних традиціях українського народу», – з усмішкою зізнається Дмитро.

Молодий майстер вже встиг узяти участь у п'яти всеукраїнських виставках під назвою: «Кращий твір року», був атестований Спілкою майстрів як «Народний майстер»,

1

2

3

1. Декоративна таріль «Квітка життя». 2013

2. Декоративне панно «Осавул». 2015

3. Декоративна таріль «Серпневий цвіт». 2015

4. Ложник «Велика родина». 2014

4

5

5. Ложник «Козацький». 2016

6

6. Скульптура «Хитричка». 2018

7. Декоративне панно «Цвіт Ромен». 2017

8

8. Декоративне панно «Сон». 2019

9

9. Дмитро Пазенко за роботою

у 2018 році – прийнятий у Спілку. Він працює в галузі художнього різьблення по дереву (Сіверська різьба) довбано-різьбленого посуду, скульптурного, рельєфного та плосковиймчатого різьблення. Однаково використовує різні породи деревини, як тверді, так і м'які.

Тематика робіт у парубка різноманітна: наприклад, ложник з дванадцяти ложок має назву «Велика родина» завдяки своїм розмірам і розрахунку на справді велику сім'ю, позаяк саме такі великі родини були в селах Слобожанщини, Полісся, Поділля, Лемківщини, Гуцульщини. У декоративному тарелі «Квітка життя» центром композиції є розетка – квітка, оточена деревцями, і увінчана рушником.

На рельєфі «Цвіт Ромен» мистець зобразив українського бандуриста Євгена Адамцевича, автора всесвітньо відомого «Запорізького маршу». Він мешкав тривалий час у Ромнах, і з рельєфу виринають нібито окрасою, квіткою, цвітом історії цього міста. Горельєф «Сон» – оповідний сюжет про козака, котрий задрімав у лісі, і ми бачимо весь сюжет як сон автора і сон козака в сюжеті.

Роботи Дмитра Пазенка стверджують, що в українському народному мистецтві з'явилася нова яскрава постать, на яку вже звернули увагу не лише поціновувачі народного мистецтва, а й численні дослідники та журналісти. Відповідно до Указу Президента України «Про стипендії Президента України для молодих майстрів народного мистецтва» на 2019 рік, Дмитрові Пазенку призначено стипендію Президента України.